

นโยบายข้าว: ทางรอดนาข้าวไทย

กสิณ โอสธเจริญผล

ณัฐมา มงคลสุวรรณ

นาวิณ นุ่มมาก

อรรวรรณ มาตรมูลตรี

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกผลผลิตข้าวในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อวิเคราะห์ปริมาณผลผลิตข้าวและราคากลางของผลผลิตข้าวในประเทศไทย และเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงผลตอบแทนของราคาผลผลิตข้าวตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ โครงการประกันรายได้เกษตรกร และโครงการรับจำนำข้าวต่อปริมาณผลผลิตข้าวและราคากลางของผลผลิตข้าว วิธีการวิจัยเป็นการผสมผสานวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลปริมาณผลผลิตข้าวและข้อมูลปริมาณการส่งออกผลผลิตข้าวในกลุ่มประเทศอาเซียนตั้งแต่ปี 2553 - 2555 ข้อมูลปริมาณผลผลิตข้าวของประเทศไทย ข้อมูลพันธุ์ข้าว ข้อมูลราคากลางของผลผลิตข้าว และข้อมูลราคาผลผลิตข้าวตามนโยบายตั้งแต่ปี 2548 - 2555 ได้แก่ โครงการรับจำนำข้าวในปี 2548 - 2551 และปี 2554 - 2555 และโครงการประกันรายได้เกษตรกรในปี 2552 จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ และการสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณผลผลิตข้าวต่อไร่ในกลุ่มประเทศอาเซียน ตั้งแต่ปี 2553 - 2555 เวียดนามมีปริมาณผลผลิตข้าวต่อไร่สูงที่สุดเฉลี่ย 883 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนปริมาณการส่งออกผลผลิตข้าวในกลุ่มประเทศอาเซียน ไทยมีปริมาณการส่งออกผลผลิตข้าวสูงที่สุดเฉลี่ย 7,889,000,000 กิโลกรัม ซึ่งไทยมีสัดส่วนปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกผลผลิตข้าวสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 17 สำหรับปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ยของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2548 - 2555 พบว่า ภาคกลางมีปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดคือ 656 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ 616 กิโลกรัมต่อไร่ภาคใต้ 461 กิโลกรัมต่อไร่ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 445 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งพันธุ์ข้าวที่ปลูกมากที่สุดในภาคกลางและภาคเหนือคือ ข้าวเจ้าพันธุ์ราชการไม่วิไลต่อแสง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ ข้าวเจ้าหอมพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และภาคใต้คือ พันธุ์พื้นเมือง โดยข้าวเจ้าหอมคือพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เป็นชนิดที่ราคาผลผลิตสูงที่สุดเฉลี่ย 11,635 บาทต่อตัน แต่ในภาพรวมภาคกลางได้รับผลตอบแทนผลผลิตจากราคากลางของผลผลิตข้าวสูงที่สุดเฉลี่ย 5,356 บาทต่อไร่ เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่สูงสุด ส่วนผลตอบแทนจากนโยบายของรัฐบาลพบว่า โครงการรับจำนำข้าวในช่วงแรกตั้งแต่ปี 2548 - 2551 ภาคกลางได้รับผลตอบแทนผลผลิตสูงที่สุดเฉลี่ย 4,652 บาทต่อไร่ ส่วนโครงการรับจำนำข้าวในช่วงที่ 2 ตั้งแต่ปี 2554 - 2555 ภาคเหนือได้รับผลตอบแทนผลผลิตสูงที่สุดคือ 9,343 บาทต่อไร่

สำหรับผลตอบแทนของโครงการประกันรายได้เกษตรกรในปี 2552 พบว่า ภาคกลางได้ผลตอบแทนผลผลิตสูงที่สุดคือ 7,270 บาทต่อไร่ จะเห็นได้ว่า ภาคกลางจะได้รับผลตอบแทนผลผลิตสูงที่สุดทั้งจากราคากลางของผลผลิตและราคาผลผลิตข้าวตามโครงการรับจำนำข้าวในช่วงแรกและโครงการประกันรายได้เกษตรกร ส่วนโครงการรับจำนำข้าวในช่วงที่ 2 ภาคเหนือได้รับผลตอบแทนผลผลิตสูงที่สุด เนื่องจากราคาผลผลิตข้าวชนิดข้าวเหนียวซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวชนิดที่ปลูกมากในภาคเหนือ ปรับราคาเพิ่มสูงขึ้น จะเห็นได้ว่า นโยบายข้าวของรัฐบาลช่วยให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับราคากลางของผลผลิตข้าว ทั้งนี้ขึ้นกับพันธุ์ข้าว และปริมาณผลผลิตต่อไร่ในแต่ละภาค ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้นาข้าวและเกษตรกรไทยได้รับประโยชน์สูงสุด เพื่อการอยู่รอดต่อไป

จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมแก่เกษตรกรในภาคต่างๆ เพื่อให้ได้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้น และควรเพิ่มพันธุ์ข้าวที่เข้าร่วมโครงการให้มากขึ้น ครอบคลุมพันธุ์ข้าวหลักในแต่ละภาค เพื่อความเท่าเทียมกันในการได้รับผลตอบแทน รวมถึงการให้ลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้รับผลตอบแทนมากขึ้น ส่งผลต่อนาข้าวและเกษตรกรไทยให้ยังสามารถดำรงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: ปริมาณผลผลิตข้าว ราคาผลผลิตข้าว นโยบายข้าว